

kvaliteten jezikovnotehnoški razvoj malih jezikov: na državni ravni se mora urediti izobraževanje ustreznega raziskovalnega profila (hitri tečaji računalništva za jezikoslovce ali jezikoslovja za računalničarje ne zadoščajo), raziskovalci pa morajo (z državno pomočjo, seveda) poskrbeti za prosto dostopnost, čim širšo uporabnost in izmenljivost ter sprotno nadgrajevanje jezikovnih virov različnih vrst. Situacija pri nas še ni enaka opisani, so pa nakazani koraki v pravo smer. Večji premiki se bodo najbrž zgodili, ko se bo splošneje uzavestilo še eno dejstvo, ki ga navaja **Krauer** – če ne bomo za svoj jezik poskrbeli sami, ne bo tega namesto nas opravil nihče.

Tukaj pa je, kot vedno, nekaj prostora za izboljšave. Konferenc na temo jezikovnih tehnologij, s tem pa možnosti za predstavitev slovenskega znanstvenega dela, je po svetu ogromno, v Sloveniji pač ne, zato nekateri avtorji z izbiro angleščine kot jezika prispevka precej presenečajo. Prevodi povzetkov so korektna uredniška gesta, žal pa zgolj s tem temelji za razvoj slovenske jezikovnotehnološke znanstvene misli še niso zagotovljeni. Drugo, kljub sodelovanju med različnimi tipi institucij (le-to je vseka-

kor izredno razveseljivo) po pregledu prispevkov ostaja občutek, da raziskovalcem manjka splošni razvojni konsenz. Vprašanj na temo, kaj slovenski prostor v tem trenutku dejansko potrebuje, je vsekakor premalo, posledično manjkajo raziskovalno-razvojne prioritete.

Konferenčni prispevki odpirajo tudi vprašanje o vlogi jezikoslovja na področju jezikovnih tehnologij: doprinos sodelujočih jezikoslovcev, kakršen se kaže v obravnavanem zborniku, je sicer zadovoljiv, precej boljša situacija pa se obeta, ko bo zares postalo jasno, da razvoj jezikovnih tehnologij za slovenski jezik brez upoštevanja slovenističnega znanja ne more biti kvaliteten. Ugotoviti, kaj lahko k razvoju jezikovnih tehnologij doprinesejo strokovnjaki različnih področij, je naloga posameznih strok (torej strokovnjakov samih) in kaže, da med vsemi edinole slovenistika še vedno čaka, da jo bo k sodelovanju nekdo povabil.

Špela Arhar
Amebis, d. o. o., Kamnik
spela.arhar@amebis.si

19. evropska konferenca in delavnica iz sistemske funkcijske slovnice, Saarbruecken, 23.–25. julij 2007

Podatki in načini njihove interpretacije v jezikoslovju so bili osrednja tema 19. evropske konference in delavnice iz sistemske funkcijske slovnice. Metodološko vprašanje, ki je lahko aktualno za katero koli vedo in vejo znanosti, se odpira ob računalniško podprtih pristopih, ki postajajo pomembna, če ne kar najpomembnejša gonilna sila razvoja tudi v jezikoslovju.

Tradicionalni analitični pristop v jezikoslovju je temeljil predvsem na hermenevitičnih metodah in introspekciji, saj drugih načinov analize podatkov dolgo ni bilo na voljo. Toda tak pristop ima nedvomne pomanjkljivosti, saj težko sledi znanstvenim zahtevam po objektivnosti in ponovljivosti rezultatov in je omejen na majhno število primerov. Razvoj informacijske tehnologije je po drugi strani omogočil uporabo induktivnih metod, statistično vrednotenje rezultatov in analizo velikega števila primerov: toda še vedno moramo na neki točki rezultate interpretirati, poleg tega lahko že podatki sami vključujejo interpretacijo, zlasti kadar delamo s kakor koli označenim gradivom. Tako prvi kot drugi pristop imata torej dobre in slabe plati, in eden osrednjih ciljev te konference je bil pretehtati uporabo obojih v sistemske funkcijske slovnice.

vosti, saj težko sledi znanstvenim zahtevam po objektivnosti in ponovljivosti rezultatov in je omejen na majhno število primerov. Razvoj informacijske tehnologije je po drugi strani omogočil uporabo induktivnih metod, statistično vrednotenje rezultatov in analizo velikega števila primerov: toda še vedno moramo na neki točki rezultate interpretirati, poleg tega lahko že podatki sami vključujejo interpretacijo, zlasti kadar delamo s kakor koli označenim gradivom. Tako prvi kot drugi pristop imata torej dobre in slabe plati, in eden osrednjih ciljev te konference je bil pretehtati uporabo obojih v sistemske funkcijske slovnice.

Temelje sistemske funkcijske slovnice je postavil Michael Halliday v šestdesetih letih 20. stoletja. Posledično je slovnica najbolj poznana v angleškem jezikoslovju, vendar se je do danes uspešno aplicirala tudi na številne druge jezike. Tako je – sicer redkeje, pa vendar – prakticirana tudi v slovenističnem jezikoslovju in na srečanjih sistemske funkcijske slovnice se večkrat s svojim delom predstavljajo tudi slovenski jezikoslovci (zlasti številčno lani v Gorici).

V nasprotju s formalno slovnico funkcijska slovnica temelji na pomenih, ne na oblikah. Pomene deli na tri obširna področja, imenovana metafunkcije: predstavno (angl. *ideational*), prek katere z jezikom predstavljamo svet okoli sebe, medosebno (angl. *interpersonal*), prek katere vplivamo na ljudi okoli sebe, in besedilno (angl. *textual*), prek katere povežemo jezikovne elemente v besedilo. Iz tega izhodišča sistemska funkcijska slovnica analizira stavek: predstavna metafunkcija opazuje stavek kot sporočilo (tema, rema in razmerja med njima), medosebna metafunkcija opazuje stavek kot izmenjavo (naklon in subjekt), besedilna funkcija opazuje stavek kot predstavitev (proces) (angl. *process*), udeleženci (angl. *participant*) in okoliščine (angl. *circumstant*).

Sistemska funkcijska slovnica izhaja iz preučevanja jezikovne rabe, torej rabe jezika v kontekstu. Iz tega sledi zahteva po zbiranju avtentičnega gradiva, njegovi analizi in interpretaciji, pri čemer uporablja tako introspektivne pristope kot korpusno analizo. Prednosti in slabosti ene in druge ter njuno uporabo pri raziskovanju najrazličnejših vidikov sistemske funkcijske slovnice so predstavili referenti z različnih koncev sveta (skupaj prek 50) in trije vabljeni predavatelji: **Gordon Tucker**, **Miriam Taverniers** in **John Bateman**. Sistemska funkcijska slovnica kot semantično motivirana govori o leksiki in slovnici kot o enem sistemu, imenovanem leksikogramatika. **Gordon Tucker** se je spraševal o motiviranosti »leksikalnega« sistema znotraj funkcijske leksikogramatike in predstavljal prednosti korpusnega pristopa pri tovrstni raziskavi. **Miriam Tavernier** je primerjala, kako je koncept subjekta obravnavan v različnih jezikoslovnih, zlasti funkcijskih teorijah in skušala na tej pod-

lagi najti bolj abstraktno definicijo subjekta. **John Bateman** je z nekoliko šaljivim pristopom predstavil »nalezljivo bolezen sintagmafobijo«, ki da se širi med jezikoslovci in pomeni odpor do vsakršnih drevesnih struktur ali jezikoslovnih teorij, ki kakor koli omenjajo ikse ali odvisnostna razmerja. Kot zdravilo proti sintagmafobiji predlaga redne analize semiotičnih artefaktov, ki izkazujejo bogate in pomenonosne strukture.

Drugi dan konference sta vzporedno s sekcijama potekali tudi dve delavnici: v dopoldanski je **Mick O'Donnell** predstavil orodje za označevanje korpusa in korpusno analizo, imenovano *UAM CorpusTool*. Orodje je zlasti zanimivo, ker omogoča, da si avtor sam določi shemo za označevanje, in je prosto dostopno. Najdemo ga na spletni strani <http://www.wagsoft.com/CorpusTool>. V popoldanski delavnici sta **Martin** in **Thomas Kaltenbacher** predstavila možnosti uporabe sledenja očem (angl. *eye-tracking*) v funkcijskem jezikoslovju. Pri sledenju očem s posebnim instrumentom merimo točko, v katero so oči usmerjene, ali gibanje oči relativno glede na glavo. Po njunem mnenju so možne aplikacije tega postopka v funkcijskem jezikoslovju številne.

Slovenski jezikoslovci smo se na konferenci predstavili z dvema prispevkoma. **Aleksandra Bizjak** je predstavila, kako lahko na podlagi leksikogramatično označenega korpusa bolje opazujemo besedilne vzorce. Prikazala je, kako se v korpusu slovenskih pridig, označenem v skladu s sporočilno semantiko, kot jo definirata Hasan in Cloran, razkriva način, kako se pomen razvija skozi besedilo. Takšna analiza daje polnejši vpogled v besedilne vzorce in razkriva ključne lastnosti besedilnih zvrsti. **Darinka Verdonik** sem predstavila uporabo kvalitativnega in kvantitativnega pristopa pri analizi samopopravljanj v pogovoru ter izpostavila nekatere šibke točke ene in druge metode, kot se kažejo skozi opravljeno raziskavo.

Na okrogli mizi z **Michaelom Hallidayem** ob zaključku konference je bila kot rdeča nit konference sprejeta ugotovitev, da večina udeležencev uporablja korpusne metode pri svojem raziskovanju, da pa samo kvantifi-

kacija nikakor ni dovolj, ampak jo je vedno treba dopolnjevati z interpretacijo in kvalitativno analizo.

Poleg strokovnega je Evropska konferenca in delavnica iz sistemske funkcijske slovnice nedvomno tudi pomemben družabni dogodek, na katerem se zberejo tudi najbolj znani in uveljavljeni jezikoslovci s tega področja. Tako so v Saarbruecken prišli **Michael Halliday**, **Christian Matthies-**

sen, **Robin Fawcett**, **Geoff Thompson** idr. Naslednja konferenca bo junija 2008 v Helsinkih.

Darinka Verdonik
Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko Univerze v Mariboru
darinka.verdonik@uni-mb.si